

บทที่ 3

ประวัติการก่อตัว การจัดรูปองค์กรและบทบาททางการเมืองของ กลุ่ม 16

ภายหลังจากการเกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม 2535 และรัฐบาลของพลเอกสุจินดา คราประยูร ได้หลุดไปจากวงจรทางการเมืองเรื่องของอำนาจ พรรคการเมืองได้รับผลกระทบทุกพรรคไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมืองที่เคยร่วมรัฐบาลแต่เดิม หรือ พรรคฝ่ายค้านที่ร่วมกันต่อต้านรัฐบาลพลเอกสุจินดา คราประยูร ผลกระทบต่อพรรคการเมืองที่ เคยร่วมกับรัฐบาลในขณะนั้นเป็นไปได้ในแง่ลบ หรือถูกสาธารณชนมองในแง่ร้ายมากกว่าโดยถูก ประชาชนตั้งสมญา หรือขนานนามให้ว่าเป็น"นักการเมืองฝ่ายมาร" พรรคการเมืองที่สังกัดอยู่ถูก เรียกว่าพรรคมาร ได้แก่¹

- พรรคสามัคคีธรรม	นายณรงค์ วงศ์วรรณ	เป็นหัวหน้าพรรค
- พรรคชาติไทย	พลอากาศเอกสมบุญ ระหงษ์	เป็นหัวหน้าพรรค
- พรรคกิจสังคม	นายมนตรี พงษ์พานิช	เป็นหัวหน้าพรรค
- พรรคประชากรไทย	นายสมิคร สุนทรเวช	เป็นหัวหน้าพรรค
		และ
- พรรคราษฎร	นายชัยภักดิ์ ศิริวัฒน์	เป็นหัวหน้าพรรค

เมื่อนายอานันท์ ปันยารชุน ที่ได้รับเชิญเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพื่อทำการแก้ไขสถานการณ์ตึงเครียดทางการเมืองได้ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรและให้มีการ เลือกตั้งใหม่เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 พรรคสามัคคีธรรมที่ได้รับการขนานนามว่า "พรรคมาร ใหญ่" เนื่องจากเป็นพรรคของ รสช. ซึ่งในอดีตได้รับเลือกตั้งเมื่อคราววันที่ 22 มีนาคม 2535 มากที่สุด โดยมี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เข้ามาครั้งนั้นถึง 79 คน ได้ทำการยุบพรรคลงทำให้ อดีต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคดั้งเดิมต้องกระจัดกระจายไปอยู่ในพรรค การเมืองต่าง ๆ²

¹ สาทิต วินุราช, "การล่มสลายของอุดมการณ์ร่วมกัน วันนี้เหลือเพียงอดีตของ ส.ส. กลุ่ม 16" แกะรอยนักการเมืองไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมมิตร พรินต์ติ้ง, 2538), หน้า 247.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 248.

กลุ่มนักการเมืองของพรรคสามัคคีธรรมซึ่งยุบพรรคลงส่วนหนึ่งเกาะกลุ่มกันในนามของกลุ่มเทิดไท้ อันประกอบด้วย

- นายณรงค์ วงศ์วรรณ	- นายสุชาติ ตันเจริญ
- ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี	- นายดุสิต รัตศิริ
- นายวีระกร คำประกอบ	- นายเมธา เอื้ออภิญญกุล
- พ.ต.อ. สุทธิ คะสุวรรณ	- นายเนวิน ชิดชอบ
- นายชัย ชิดชอบ	- นายปณวัตร เลี้ยงผ่องพันธุ์
- นายประสิทธิ์ ตังศรีเกียรติกุล	- นายทรงศักดิ์ ทองศรี
- นายวัชรินทร์ จันทะกุล	- นายปิยะฉัตร วัชรภรณ์
- นายदनัยฤทธิ์ วัชรภรณ์	- พ.ต.อ. พิณ วงศ์ปลั่ง
- นายจตุรงค์ เพ็ญรพัฒน์	- นายรณฤทธิ์ชัย คานเขต
- นายพัรพันธ์ พาลุสุข	- นายเกษม รุ่งธนเกียรติ
- นายสมบัติ ศรีสุรินทร์	- นายวราเทพ รัตนากร (ลาออก)
- นายเสริมศักดิ์ การุณ	- นายยงยศ อรุณเวสสะเศรษฐ
- นายไกรศักดิ์ ทะไกรลาศ	- นายศักดิ์ดา คงเพชร
- อนุรักษ์ จูริมาศ	- นายสุรพันธ์ ชินวัตร
- นายประทวน รมยานนท์	- นายสมบูรณ์ วันไชยธนวงศ์
- นายสรอรรถ กลิ่นประทุม	- พล.อ. สนั่น เศวตเศรณี
- นายวัลลภ สุปรียศิลป์	- นายธานี ยี่สาร

โดยกลุ่มนี้ได้ไปอาศัยร่มไม้ชายคาของพรรคชาติไทยลงสมัคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และอีก ส่วนหนึ่งไปพึ่งบารมีของอดีตนายกรัฐมนตรีคนที่ถูกคณะ รสช. ขับไล่ออกจากเก้าอี้ คือ พลเอก ชชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งแยกตัวจากพรรคชาติไทยมาตั้งพรรคชาติพัฒนา

ผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 ปรากฏว่าพรรคการเมืองฝ่ายเทิดไท้ได้แก่ พรรคประชาธิปไตยภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย ได้รับเลือกตั้งเข้ามาสูงสุด 79 ที่นั่ง มีจำนวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มากกว่าพรรคชาติไทยเพียง 2 เสียงเท่านั้นสามารถเป็นพรรคแกนนำจัดตั้งรัฐบาลได้โดยดึงพรรคความหวังใหม่ พรรคพลังธรรม พรรคเอกภาพ และพรรคกิจสังคมเข้าร่วมจัดตั้งในระยะเริ่มแรก ส่วนพรรคชาติไทยและชาติพัฒนาาร่วมเป็นฝ่ายค้าน

การก่อตั้งของ "กลุ่ม 16"

"กลุ่ม 16" เกิดขึ้นภายหลังการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 ประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 16 คนของพรรคฝ่ายค้านที่มีอายุระหว่าง 30 - 40 ปี และมีความสัมพันธ์ในทางส่วนตัว ซึ่งในการก่อตั้งครั้งแรกนั้นได้มีสมาชิกที่อดีตส่วนใหญ่เคยเป็น ส.ส. ในพรรคสามัคคีธรรม แต่ขณะนั้นสังกัดพรรคชาติไทยและชาติพัฒนา โดยมาจากพรรคชาติไทยได้แก่ 5 คน ได้แก่ นายเนวิน ชิดชอบ นายทรงศักดิ์ ทองศรี นายสรอรรถ กลิ่นประทุม นายวราเทพ รัตนากร และนายชูชาติ หาญสวัสดิ์

จากพรรคชาติพัฒนา 11 คน ได้แก่ นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ นายสุชาติ ตันเจริญ นายจำลอง ครุฑขุนทด นายประวัฒน์ อุตตะโมต ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี นายธานี ยี่สาร นายยงยศ อรุณเวสสะเศรษฐ นายบรรจง โฆษิตจिरนนท์ นายสนธยา คุณปลื้ม นายวิทยา คุณปลื้ม และ พ.ต.ท. สมชาย เพศประเสริฐ

สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่ม 16 ที่ไม่ได้สังกัดพรรคสามัคคีธรรมมาก่อน ได้แก่ นายสรอรรถ กลิ่นประทุม นายชูชาติ หาญสวัสดิ์ สังกัดพรรคชาติไทยมาดั้งเดิม นายประวัฒน์ อุตตะโมต อยู่พรรคประชากรไทย ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี สังกัดพรรคความหวังใหม่

ส.ส. กลุ่ม 16 ได้มีการนัดประชุมครั้งแรกที่โรงแรมสยามซิตี โดยมีนายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่และรองหัวหน้าพรรคชาติพัฒนา แกนนำของ ส.ส. กลุ่ม 16 และในอดีตเคยเป็นแกนนำคนหนึ่งของพรรคสามัคคีธรรม ซึ่งเป็นตัวตั้งตัวตีในการรวมกลุ่ม ส.ส. กลุ่มนี้เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2535 ได้เปิดแถลงข่าวเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 ถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดตั้ง ส.ส. กลุ่ม 16 ว่า

"เกิดขึ้นจากการรวมตัวของ ส.ส. ต่างพรรคการเมืองที่มีอายุไล่เลี่ยกันเพื่อต้องการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในการหาข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในกลุ่มเพื่อประกอบการอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยมี

การจัดตั้งสำนักงานรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นรูปธรรม"³
และนายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ ได้กล่าวว่า

"กลุ่ม 16 ไม่ได้ตั้งขึ้นมาเพื่อรองรับพรรคการเมืองหนึ่ง
พรรคการเมืองใดและไม่ได้เป็นฐานทางการเมืองแก่
พรรคการเมืองใดหรือปูทางสำหรับพรรคการเมือง
ที่ตั้งขึ้นมาใหม่ด้วย กลุ่ม 16 ต้องการทำประโยชน์
ให้แก่บ้านเมือง โดยจะประเมินผลงานโครงการต่าง ๆ
ของรัฐบาลและรายงานต่อพรรคการเมืองที่สังกัดเพื่อ
ให้พรรคเสนอต่อรัฐบาลนำข้อเสนอไปพิจารณา ให้
โครงการต่าง ๆ เป็นรูปธรรมและมีการกำหนดเวลา
ที่แน่นอน"⁴

นายประวัฒน์ อุตตะโมต ได้ให้ความเห็นถึงสาเหตุของการรวมกลุ่มขึ้นมาว่า
"จุดเริ่มต้นจริง ๆ ของการรวมกลุ่ม 16 นั้น ก็เพื่อต้องการ
พัฒนาคุณภาพ ส.ส. ที่จะอภิปรายในสภา เป็นแหล่งข้อมูล
ป้อนให้ ส.ส. นำไปใช้ในการพูดทั้งในสภาและนอกสภา
เพื่อยกระดับซึ่งกันและกัน เราไม่คิดถึงเรื่องที่ว่าจะเป็น
ฐานเสียงให้ใคร และไม่คิดว่าจะสนับสนุนใครและพรรค
ไหนทั้งสิ้น"⁵

³"ตลบมุ้งกลุ่ม 16" ไทยไฟแนนเชียล 12 กุมภาพันธ์ 2536 : 1.

⁴สาธิต วิทยุราช, "การล่มสลายของอุดมการณ์ร่วมกัน วันนี้เหลือเพียงอดีตของ ส.ส.
กลุ่ม 16" แกะรอยนักการเมืองไทย, หน้า 250.

⁵เรื่องเดียวกัน, หน้า 251.

ในเอกสารของศูนย์ประสานงาน ส.ส. กลุ่ม 16 กล่าวถึงเจตนารมณ์ของการรวมตัวกันว่าแต่แรกก็มีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อพบปะพูดคุยกันเท่านั้น เป็นการพบปะพูดคุยกันตามธรรมเนียมของ ส.ส. ที่มีความเข้าใจและพึงพอใจที่จะคบหากัน

"บางครั้งก็มีการนัดรับประทานอาหารร่วมกันในลักษณะเป็นที่เป็นห้อง ที่ส่วนใหญ่มีวัยไล่เลี่ยกัน จนกระทั่งมีการพัฒนารูปแบบการรวมตัวโดยเชิญผู้มีความรู้มาให้ข้อมูลต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการอภิปรายในสภาเป็นครั้งคราว จนกระทั่งมีความเห็นว่า ควรจะมีการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการ ดังนั้น องค์กรใหม่ทางการเมืองใหม่จึงเกิดขึ้น โดยกำหนดแนวทางในเบื้องต้นไว้ว่าจะร่วมกันแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์เพื่อเสนอแนะทั้งถึงรัฐบาลในฐานะที่เป็นฝ่ายค้านเพื่อให้รัฐบาลนำข้อคิดของกลุ่มไปใช้ปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ดำเนินการไม่เสร็จสมบูรณ์ให้ประสบผลสำเร็จและเกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อชาติบ้านเมืองต่อไป"⁶

"สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ร่วมกันเริ่มครั้งแรกมีทั้งหมด 16 คน โดยทุกคนมีพรรคการเมืองสังกัดและได้ยึดมั่นในอุดมการณ์ของพรรคการเมืองนั้น ๆ อย่างเคร่งครัด การรวมตัวกันเป็น ส.ส. กลุ่ม 16 ก็เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ ส.ส. ให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนมากยิ่งขึ้นพร้อมกันนี้ก็ได้ร่วมกันตั้งชื่อว่า "กลุ่ม 16" เพื่อให้สอดคล้องกับผู้ร่วมกันเริ่มครั้งแรก จำนวน 16 คน และประกาศเอาวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2535 เป็นวันสถาปนากลุ่มอย่างเป็นทางการ"⁷

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 251.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 251.

ในการรวมกลุ่มทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่ม 16 เพื่อให้มีเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ในฐานะที่เป็นองค์กรหนึ่งทางกลุ่มจึงได้กำหนดรูปแบบ นโยบายและข้อบังคับของกลุ่มไว้อย่างชัดเจน นโยบายของทางกลุ่มได้กำหนดไว้ 5 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1 "กลุ่ม 16" ยึดมั่นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ประการที่ 2 "กลุ่ม 16" มีใช้เป็นกลุ่มการเมืองของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือพรรคการเมืองใดพรรคหนึ่ง

ประการที่ 3 "กลุ่ม 16" มุ่งมั่นที่จะสร้างระบบการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนทุกหมู่เหล่า

ประการที่ 4 "กลุ่ม 16" มุ่งที่จะแสวงหาข้อมูลและข้อเท็จจริงต่างเสนอแนะ หวังตั้งรัฐบาล เพื่อให้บริหารงานเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนร่วม

ประการที่ 5 "กลุ่ม 16" มุ่งที่จะปรับปรุงและพัฒนาสมาชิกกลุ่มให้มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลและพร้อมที่จะรับฟังปัญหาจากประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ

สำหรับสมาชิกภาพของ "กลุ่ม 16" จะมีอยู่ 2 ประเภทคือ

- สมาชิกกิตติมศักดิ์ ซึ่งได้แก่บุคคลที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่ม 16 มีมติเชิญเข้ามาเป็นสมาชิก

- สมาชิกประเภทสามัญ ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ทาง ส.ส. กลุ่ม 16 มีมติให้เข้าเป็นสมาชิกได้

คุณสมบัติของสมาชิก ส.ส. กลุ่ม 16 ที่กำหนดไว้ได้แก่ บุคคลนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวชและประการสำคัญจะต้องมีความเลื่อมใสและยึดมั่นในแนวนโยบายของ ส.ส. กลุ่ม 16 โดยสมาชิกประเภทสามัญจะต้องเสียค่าลงทะเบียนครั้งแรกคนละ 1000 บาท ค่าบำรุงกลุ่มจะเสียเป็นรายเดือน ๆ ละ 3000 บาท แต่สำหรับสมาชิกประเภทกิตติมศักดิ์ไม่ต้องเสียค่าลงทะเบียนและค่าบำรุงเป็นรายเดือนแต่อย่างใด ยกเว้นการบริจาคสนับสนุนกิจกรรมของ ส.ส. กลุ่ม 16 โดยไม่หวังผลตอบแทน โดยสมาชิกภาพของผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่ม 16 จะสิ้นสุดลงในกรณีที่มีการตาย ลาออก ถูกขับชื่อออกจากทะเบียนหรือถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่ความผิดลหุโทษหรือความผิดที่กระทำโดยประมาท

ตามระเบียบข้อบังคับของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่ม 16 ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกไว้ดังนี้ คือ⁸

- มีสิทธิเข้าร่วมประชุมกลุ่ม
- มีสิทธิเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่ม
- มีสิทธิที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม
- มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามนโยบายและข้อบังคับของกลุ่ม
- มีสิทธิร้องขอตรวจสอบเอกสารและบัญชีทรัพย์สินของกลุ่ม และ
- มีหน้าที่ให้ความร่วมมือและเผยแพร่ชื่อเสียงของ ส.ส. กลุ่ม 16 ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม 16

ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม 16 นั้น ที่ประชุมของ ส.ส. กลุ่ม 16 จะทำการเลือกสรรคณะกรรมการบริหารกลุ่มมีจำนวนอย่างน้อย 5 คน ดำรงตำแหน่งอยู่ในวาระคราวละ 2 ปี โดยจะทำหน้าที่ในด้านบริหารกิจการของกลุ่ม กำหนดทิศทางและความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของกลุ่ม ทำหน้าที่ควบคุมทางการเงินและทรัพย์สินต่าง ๆ ของกลุ่ม ทำหน้าที่เผยแพร่และพิทักษ์ศักดิ์ศรีของกลุ่ม และทำหน้าที่อื่น ๆ ตามข้อบังคับกำหนด นอกจากนี้ทางคณะกรรมการบริหารชุดดังกล่าวยังสามารถแต่งตั้งผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานได้หนึ่งคน เพื่อรับนโยบายจากคณะกรรมการบริหารกลุ่มไปปฏิบัติ กำกับดูแลการปฏิบัติงานภายในศูนย์ฯ และสรุปประเมินผลการปฏิบัติงานของศูนย์รายงานต่อคณะกรรมการกลุ่ม

ด้านข้อบังคับก็เกี่ยวกับการประชุม ประกติจะมีการประชุมทุกสัปดาห์วันพุธเวลา 18.00 น. และอาจจะมีการพูดทางวิชาการแทรกในการประชุม ประกติสัปดาห์วันเสาร์ นอกจากนั้นทางกลุ่มอาจจะมีการจัดประชุมแบบสัญจรขึ้นในกรณีที่มาชิก ส.ส. กลุ่ม 16 คนหนึ่งคนได้ร้องขอและที่ประชุมกลุ่มลงมติเห็นชอบ ด้านการลงโทษสมาชิกรายที่ขาดประชุมโดยมิได้แจ้งศูนย์หรือส่งใบลาจะต้องเสียค่าปรับคราวละ 2,000 บาท

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 253.

ส.ส. กลุ่ม 16 มีสัญลักษณ์ของกลุ่มลักษณะเป็นรูปพระที่นั่งอนันตสมาคม ล้อมรอบด้วยวงกลมเป็นรัศมีของแสงอาทิตย์ ซึ่งจะมีความหมายของเรื่องดังกล่าว คือรูปพระที่นั่งอนันตสมาคม หมายถึงความเชื่อมั่นในระบบปกครองแบบรัฐสภา รูปวงกลมรัศมีแสงอาทิตย์ หมายถึงความจริงใจในการแก้ไขปัญหาบ้านเมือง สีประจำกลุ่มได้แก่สีแดงและสีน้ำเงิน มีความหมายดังนี้ สีแดงคือความจริงใจความซื่อสัตย์ต่อกัน สีน้ำเงินคือความมุ่งมั่นสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ส่วนร่วม

การจัดระบบองค์กรของกลุ่ม

ในด้านการดำเนินงานของกลุ่มที่เป็นรูปธรรม ทางสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่ม 16 ได้มีการจัดหาสถานที่ทำการของกลุ่มเป็นการถาวรเช่นเดียวกับพรรคการเมืองทั่ว ๆ ไป โดยที่ตั้งของกลุ่มเรียกว่า "ศูนย์ประสานงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่ม 16" อยู่เลขที่ 253 ซอยโรงเรียนราชประสงค์ ถนนดินแดง แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ สายตรง 2457401 และ 2460170-2 ต่อ 22 โทรสาร 2460173 โดยด้านล่างของสำนักงานของ ศูนย์ ฯ กลุ่ม 16 จะเป็นที่ทำการของสำนักงานหายความจำลอง ครุฑขุนทด สมาชิกระดับแกนนำ ของ ส.ส. กลุ่ม 16 คนหนึ่ง

รูปแบบของการจัดระบบองค์กรของศูนย์ประสานงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่ม 16 ในระยะเริ่มแรกของการจัดตั้งกลุ่มขึ้นนั้นได้มีการว่าจ้างนักวิชาการมืออาชีพมาเป็นที่ปรึกษาในการจัดรูปแบบโครงสร้างขององค์กรขึ้นโดยการทำงานจะแบ่งในฝ่ายต่าง ๆ 4 ฝ่ายได้แก่ ฝ่ายข้อมูลข่าวสาร ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนและฝ่ายกิจการสภา

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ประสานงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่ม 16 ในระยะนั้นมีนายสมชาย ตรีสงค์ เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ รับผิดชอบในการปฏิบัติงานของศูนย์ ส่วนมีหน้าที่อื่น ๆ ของศูนย์จะประกอบด้วยนายเสถียร บุษบาบาน ทำหน้าที่ฝ่ายประสานงาน กิจการรัฐสภา นายปรเมนทร์ ทักท้วง ทำหน้าที่ฝ่ายประสานงานส่วนราชการ นางสาวอรศิริ เขียวประเสริฐ ทำหน้าที่ทางด้านฝ่ายธุรการและประชาสัมพันธ์ และนางสาวกาญจนา จันทร์หิรัญ ทำหน้าที่ทางด้านฝ่ายวิชาการและเผยแพร่

การจัดตั้งศูนย์ประสานงาน ส.ส. กลุ่ม 16 ขึ้นมานั้นได้มุ่งเน้นในเรื่องการปรับปรุงพัฒนาระบบข่าวสารข้อมูลทางด้านการเมือง และข่าวสารเคลื่อนไหวทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและด้านอื่น ๆ ให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์และเหมาะสมและมีอย่างพร้อมและ

ครบถ้วนในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากนโยบายของ ส.ส. กลุ่ม 16 ในข้อที่ 3 ที่กำหนดว่าทางกลุ่มจะมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ระบบงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนทุกหมู่เหล่าและในนโยบายข้อที่ 4 ของกลุ่มที่มุ่งที่จะแสวงหาข้อมูลข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อเสนอแนะหวังตั้งรัฐบาลเพื่อให้การบริหารเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

สมาชิกเริ่มแรกของ ส.ส. กลุ่ม 16 มีทั้งสิ้น 16 คน แต่ก็ได้มีการทยอยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ คือในเดือน กุมภาพันธ์ 2536 จำนวน ส.ส. ได้เพิ่มขึ้นเป็น 18 คน โดยมี พ.ต.ท. สมชาย เพศประเสริฐ ส.ส. นครราชสีมา พรรคชาติพัฒนาซึ่งเดิมเคยเป็นอดีต ส.ส. พรรคความหวังใหม่ และนายยุทธศิลป์ ฐาปนะกุล ส.ส. นครราชสีมา สังกัดพรรคชาติพัฒนาได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นอีก 2 คน

จะเห็นได้ว่าจำนวนสมาชิกของ ส.ส. กลุ่ม 16 ระยะเวลาอันนั้นจะเป็น ส.ส. ที่มาจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านทั้งหมด ต่อมาได้มี ส.ส. ทางฝ่ายรัฐบาลได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของ ส.ส. กลุ่ม 16 เพิ่มขึ้นอีก 4 รายได้แก่ นายอุดมเดช รัตนเสถียร ส.ส.นนทบุรี สังกัดพรรคพลังธรรม นายเกษม รุ่งธนเกียรติ ส.ส.จังหวัดสุรินทร์ พรรคความหวังใหม่ และนายเฉลิมชัย อุฬารกุล ส.ส. จังหวัดสกลนคร จากพรรคความหวังใหม่

คนสุดท้ายที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกใหม่นั้น เป็นผู้หญิงสาวโสดและสดสวยเข้ามาร่วมกิจกรรมทางการเมืองเมื่อเดือนธันวาคม 2536 ได้แก่ ร้อยตรีหญิง พนิดา เกษมมงคล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลูกพรรคของ ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้ซึ่งได้รับสมญานามว่าเป็น “วีรบุรุษประชาธิปไตย” คราวเสนอนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้เนื่องจาก ส.ส. หญิงรายนี้รู้จักมักคุ้นกับบรรดา ส.ส. กลุ่ม 16 เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นนายสุชาติ ตันเจริญ แกนนำของ ส.ส. กลุ่ม 16 อีกคนหนึ่ง เนื่องจากเป็น ส.ส. ฉะเชิงเทราด้วยกัน และสนิทสนมกัน นายวิทยา คุณปลื้ม ส.ส.ชลบุรีจังหวัดใกล้เคียงและอายุอานามก็ไล่เลี่ยกัน เป็น ส.ส.หญิงเพียงรายเดียวของกลุ่ม 16 ที่จะมา สร้างบรรยากาศที่สดชื่นและการทำงานของกลุ่ม ให้มีชีวิตชีวาขึ้นในช่วงนั้น⁹

⁹โปรดดูรายละเอียดประวัติทางการเมืองปัจจุบันของ สมาชิกกลุ่ม 16 ทั้ง 22 คนในภาคผนวก.

สรุปได้ว่าขณะนั้น สมาชิกกลุ่ม 16 ทั้งหมดประกอบด้วย ส.ส. จำนวน 22 คน

คือ

1. นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์	ส.ส. เชียงใหม่ พรรคชาติพัฒนา
2. นายเนวิน ชิดชอบ	ส.ส. บุรีรัมย์ พรรคชาติไทย
3. ว่าที่ ร.ต.ไพโรจน์ สุวรรณฉวี	ส.ส. นครราชสีมา พรรคชาติพัฒนา
4. นายธานี ยี่สาร	ส.ส. เพชรบุรี พรรคชาติพัฒนา
5. พ.ต.ท. สมชาย เพศประเสริฐ	ส.ส. นครราชสีมา พรรคชาติพัฒนา
6. นายสนธยา คุณปลื้ม	ส.ส. ชลบุรี พรรคชาติพัฒนา
7. นายวิทยา คุณปลื้ม	ส.ส. ชลบุรี พรรคชาติพัฒนา
8. นายประวัติ อุตตะโมต	ส.ส. จันทบุรี พรรคชาติพัฒนา
9. นายสุชาติ ตันเจริญ	ส.ส. ฉะเชิงเทรา พรรคชาติพัฒนา
10. นายอิทธิ ศิริลัทธยากร	ส.ส. ฉะเชิงเทรา พรรคชาติพัฒนา
11. นายวราเทพ รัตนากร	ส.ส. กำแพงเพชร พรรคชาติไทย
12. นายเกษม รุ่งธนเกียรติ	ส.ส. สุรินทร์ พรรคความหวังใหม่
13. นายทรงศักดิ์ ทองศรี	ส.ส. บุรีรัมย์ พรรคชาติไทย
14. นายจำลอง ครุฑขุนทด	ส.ส. นครราชสีมา พรรคชาติพัฒนา
15. นายอุดมเดช รัตนเสถียร	ส.ส. นนทบุรี พรรคพลังธรรม
16. นายยงยศ อรุณเวสสะเศรษฐ	ส.ส. ระยอง พรรคชาติพัฒนา
17. นายเฉลิมชัย อุฬารกุล	ส.ส. สกลนคร พรรคความหวังใหม่
18. นายยุทธศิลป์ ฐาปนะกุล	ส.ส. นครราชสีมา พรรคชาติพัฒนา
19. นายชูชาติ หาญสวัสดิ์	ส.ส. ปทุมธานี พรรคชาติไทย
20. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม	ส.ส. ราชบุรี พรรคชาติไทย
21. นายบรรจง โมฆิตจिरันท์	ส.ส. ร้อยเอ็ด พรรคชาติพัฒนา
22. ร.ต.หญิงพนิดา เกษมมงคล	ส.ส. ฉะเชิงเทรา พรรคชาติพัฒนา

พัฒนาการของกลุ่ม 16 นั้นเป็นไปอย่างรวดเร็ว เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มการเมืองที่มีการรวมกันมากเป็นพิเศษในช่วงต้นรัฐบาลชวน อันได้แก่ กลุ่มมิตรภาพ 210 ที่มี ส.ส. ได้ชื่อว่าหนุ่มสาวคุณภาพจากพรรคประชาธิปัตย์ และพรรคพลังธรรม รวมทั้งอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

สุดาวรัตน์ เกษราพันธ์ อลงกรณ์ พลบุตร ฯลฯ เข้าร่วม จนมาถึงกลุ่มบรรทมสินธุ์ จากความพยายามก่อตั้งของ ส.ส. อยากทำงานในพรรคประชาธิปัตย์เอง แต่กลุ่มเหล่านี้ก็หายลับดับสูญไป โดยมีทันได้สร้างผลงานใด ๆ ขณะที่กลุ่ม 16 กลับเหนียวแน่น และเป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้นทุกที เนื่องจาก “ลีลาและลูกเล่น” ที่นำมาใช้ในสภา การหยีบจับ “ประเด็นร้อน” ขึ้นมาสร้างชื่อให้กลุ่ม จนสามารถเรียกได้ว่า เป็นมือเป็นไม้ในการเปิดเกมรุกให้กับพรรคชาติพัฒนาในทางการเมือง โดยเฉพาะ ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี ส.ส. นครราชสีมา ขยับขึ้นมาเป็นคนใกล้ชิดของ พล.อ. ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรค ทั้ง ๆ ที่ก้าวเข้ามาเป็น ส.ส. ได้ไม่ถึงสองปี

บทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่ม 16

จากวัตถุประสงค์ของกลุ่ม 16 ที่ต้องการจะร่วมมือกันเพื่อพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ ส.ส. ของกลุ่มให้มีการปฏิบัติภารกิจและการแสดงบทบาทของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องระบบข้อมูลข่าวสารข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อการทำหน้าที่ ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้นผลงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่ม 16 จึงได้ปรากฏออกมาให้เห็นลักษณะภาพรวมของบทบาทการแสดงออกของ ส.ส. ในกลุ่มทั้งในสภาผู้แทนราษฎรและนอกสภา¹⁰

นายสมชาย ตรีสว่างค์ อดีตผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่ม 16 ได้เคยสรุปผลการทำงานของกลุ่ม 16 ไว้ว่า ประสบผลสำเร็จเป็นที่พอใจของสมาชิกกลุ่มระดับหนึ่งโดยเฉพาะผลงานที่ทางกลุ่มสามารถผลักดันเรื่องสำคัญ ๆ ที่มีผลประโยชน์โดยรวมและที่เป็นปัญหาปากท้องของประชาชน ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ

“เรื่องที่ทำได้ผลไปแล้วในช่วงปีแรก ๆ ก็คือการเข้าไป

ศึกษาและแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่

เป็นต้นว่า การติดตามปัญหาคความเดือดร้อนของเกษตรกร

ในเรื่องราคาข้าว โดยสมาชิกกลุ่ม 16 ได้ลงพื้นที่ในการศึกษา

และติดตามปัญหาของเกษตรกรเจ้าของโรงสีที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

¹⁰ สาทิต วิทยุราช, “การล่มสลายของอุดมการณ์ร่วมกัน วันนั้นเหลือเพียงอดีตของ ส.ส. กลุ่ม 16”, แกะรอยนักการเมือง, หน้า 263.

การติดตามปัญหาของโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก (อีสเทอร์นซีบอร์ด) การแก้ไขปัญหาผลกระทบที่ชาวบ้านได้รับจากโครงการมูลบน จังหวัดนครราชสีมา การศึกษาปัญหาของกลุ่มสมาคมประมงแห่งประเทศไทย และการศึกษาปัญหาและการแก้ไขรวมทั้งการติดตามวิกฤตการณ์ของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ เอพีไอ เป็นต้น โดยสมาชิกกลุ่มได้นำข้อมูลจากการศึกษานำมาเป็นข้อเสนอแนะแก่รัฐบาลเพื่อติดตามแก้ไขปัญหาต่อไป¹¹

ภาพลักษณ์ของ ส.ส. กลุ่ม 16 ช่วงระยะเริ่มต้นส่วนใหญ่จะถูกมองด้วยสายตาแสดงความชื่นชมจากประชาชนทั่วไป และได้กลายเป็นกลุ่มการเมืองที่มีพลังอำนาจต่อรองสูงกว่าพรรคการเมืองบางพรรคเสียอีก นอกจากนี้ ส.ส. กลุ่ม 16 แต่ละคนได้พยายามสร้างความชำนาญเฉพาะด้านให้ตัวเอง เช่น นายเนวิน ชิดชอบ ได้แสดงตัวเองออกมาในฐานะผู้ชำนาญเรื่องหุ้น โดยศึกษาข้อมูลมาจากกลุ่มนักวิชาการและอาจารย์ที่เชี่ยวชาญทางด้านนี้ จึงทำให้สามารถจับเรื่องหุ้นได้โดดเด่น¹² ซึ่งช่วงนั้นนายเนวิน เกาะติดกับสถานการณ์การปั่นหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ในฐานะกรรมการการคลัง สภาผู้แทนราษฎร นำข้อมูลเบื้องหน้าเบื้องหลัง การปั่นหุ้นมาตีแผ่ต่อสาธารณะชน

ระยะเริ่มแรกบทบาทในสภาผู้แทนราษฎรของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่ม 16 ที่สร้างชื่อเสียงคือการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2536 โดยว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี ออกมาแถลงถึงความไม่ชัดเจนของงบประมาณจัดซื้อสารเคมีกำจัดลูกน้ำยุงลาย ของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย หรือที่รู้จักกันในนาม “งบยุงลาย” อันส่งผลให้การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของรัฐบาลต้องเพิ่มความระมัดระวังเป็นพิเศษ

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 263.

¹² “ยิงเผาชน...กลุ่ม 16 สุนัขหางด้วน ชัดผลประโยชน์เทพ-मार” **สื่อธุรกิจ** (14 ตุลาคม 2539) : 18.

ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เมื่อเดือนมิถุนายน 2536 นายเนวิน ชิดชอบ ได้นำข้อมูลลึก ๆ เปิดโปงกลางสภาผู้แทนราษฎรเพื่อไม่ไว้วางใจนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ ส่วนสมาชิกกลุ่ม 16 อีกผู้หนึ่งซึ่งมีคารมแหลมคม เช่น นายจำลอง ครุฑขุนทด ส.ส. นครราชสีมา พรรคชาติพัฒนา ก็ได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้อภิปรายสรุปในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล¹³

การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล นายเนวิน ชิดชอบ ได้อภิปรายโจมตีพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ในช่วงปี 2535-2537 กรณีที่มีการปลดกลางอากาศพลตำรวจเอก สวัสดิ์อมรวีวัฒน์ อธิบดีกรมตำรวจระหว่างวันที่ 10-11 พฤศจิกายน 2536 และได้นำเทปลับการสนทนา ระหว่างคนใกล้ชิด มท.1 กับผู้บัญชาการตำรวจนครบาลยุคนั้นมาเปิดเผย¹⁴ บทบาททางการเมืองของ ส.ส. กลุ่ม 16 ก็ได้รับการจับตามอง ซึ่งช่วยให้ภาพของ ส.ส. กลุ่ม 16 มีบทบาทในกิจกรรมทางการเมืองในเชิงคุณภาพมากขึ้น

เมื่อรัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย บริหารประเทศมาเป็นระยะเวลา 2 ปีเศษ ได้เกิดการผิดพลาดครั้งสำคัญขึ้นมา คือ การนำที่ดินทำกินไปแจกให้แก่ผู้ที่มีฐานะเข้าชั้น เศรษฐีและมหาเศรษฐีในจังหวัดภูเก็ตซึ่งเป็นเรื่องที่สาธารณชนให้ความสนใจและมีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง รวมทั้ง ส.ส. กลุ่ม 16 ที่มองเห็นความไม่ชอบมาพากลในเรื่องการแจกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4-01 และเห็นว่าเป็นประเด็นสำคัญที่ทางฝ่ายค้านสามารถหยิบยกขึ้นมาทำการตรวจสอบความถูกต้องในการบริหารงานของรัฐบาลได้ ดังนั้นคณะทำงานของ ส.ส. กลุ่ม 16 จึงเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารทันทีจากหน่วยงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องทั้งหมด¹⁵

¹³ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, "องค์ความรู้ว่าด้วยการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการไทย" (รายงานการวิจัยเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ, 2539) หน้า 263.

¹⁴ สาธิต วินุราช, "การล่มสลายของอุดมการณ์ร่วมกัน วันนี้เหลือเพียงอดีตของ ส.ส. กลุ่ม 16", แกะรอยนักการเมือง, หน้า 261.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 264.

นอกจากข้อมูลทางเอกสารแล้วก็มีความจำเป็นในการที่จะออกไปแสวงหาข้อมูลภาคสนามในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตอีกส่วนหนึ่ง บุคคลที่ทุ่มเทสำหรับเรื่องนี้เป็นพิเศษ ได้แก่ ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี ส.ส. นครราชสีมา พรรคชาติพัฒนา¹⁶ ได้เดินทางเข้าไปในจังหวัดภูเก็ตตั้งแต่วันที่ 23 พฤศจิกายน 2537 เพื่อเก็บข้อมูลกรณี สปก. 4-01 ไว้อภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล และเดินทางไปเกาะภูเก็ตอีกหลายครั้ง โดยในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2537 ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ของ “ส.ส. กลุ่ม 16” ได้พบกับคณะของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และชาวบ้านท้องถิ่นบริเวณนั้น ที่มารอรับนายสุเทพ ประมาณ 100 คนเศษ ผู้คนในกลุ่มนั้นตะโกนให้ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี ขึ้นไปบนเวทีพูดปราศรัยกับชาวบ้าน

วันที่ 28 พฤศจิกายน 2537 แกนนำ ส.ส. กลุ่ม 16 จำนวน 7 คน ก็ได้ปรากฏตัวที่จังหวัดภูเก็ตอีกครั้ง คราวนี้นอกจากว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี แล้วก็ยังมี นายสุชาติ ตันเจริญ ส.ส. ฉะเชิงเทรา พรรคชาติพัฒนา นายประวัฒน์ อุตตะโมต ส.ส. จันทบุรี พรรคชาติพัฒนา นายธานี ยี่สาร ส.ส. เพชรบุรี พรรคชาติพัฒนา นายวราเทพ รัตนากร ส.ส. กำแพงเพชร พรรคชาติไทย นายชูชาติ หาญสวัสดิ์ ส.ส. ปทุมธานี พรรคชาติไทย และ นายเนวิน ชิดชอบ ส.ส. บุรีรัมย์ พรรคชาติไทย โดยการเดินทางเพื่อหาข้อมูลครั้งนี้ไม่ราบรื่นนัก เพราะพอถึงสนามบินภูเก็ตก็เจอกับฝูงชนจำนวนหนึ่งแห่มาชุมนุมคัดค้าน ชูป้ายประท้วงและพูดโจมตี ส.ส. กลุ่ม 16 อย่างเผ็ดร้อน

การเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องการแจกเอกสารสิทธิ สปก.4-01 ได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนและเป็นไปแบบเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง และขยายไปอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ หลังจากนั้นการจับประเด็นเรื่อง สปก.4-01 ที่ส่อไปในทางที่ไม่ถูกต้องก็ถูกนำมาตีแผ่ออกเป็นระยะ ๆ โดย ส.ส. แกนนำกลุ่ม 16 เฉพาะอย่างยิ่งคนที่จับงานเรื่องนี้มาตั้งแต่แรกและเอาจริงเอาจังอย่างว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี และ นายเนวิน ชิดชอบ

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 264.

จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้น ช่วงกลางเดือนธันวาคม 2537 พรรคชาติพัฒนา ที่ ส.ส. กลุ่ม 16 ส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมรัฐบาลนายชวน หลีกภัย นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จึงได้ลาออกจากการเป็นหัวหน้า ส.ส. กลุ่ม 16 นายสุชาติ ตันเจริญ เข้ามีอำนาจอิทธิพลสูงสุด

ส.ส. กลุ่ม 16 ยังไม่หยุดยั้งที่จะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการปฏิรูปที่ดินของรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เป็นระยะ ๆ โดยเฉพาะว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี ก็ยังทำหน้าที่ฝ่ายค้านเหมือนเก่าทั้ง ๆ ที่ช่วงนั้นพรรคที่ตนสังกัดเข้าร่วมรัฐบาลแล้ว ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลจึงเรียงตัวออกมาโจมตี ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์บ้าง ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคประชาธิปัตย์กับพรรคชาติพัฒนาจึงไม่ค่อยราบเรียบนัก นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ ที่เคยก่อตั้ง ส.ส. กลุ่ม 16 จึงรับอาสาที่จะเกลี้ยกล่อมให้ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี ยุติการโจมตีรัฐบาลกรณี สปก.4-01 แต่ก็ทำไม่สำเร็จ ไม่มีใครสามารถปิดปากหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ ได้¹⁷

จนกระทั่งเมื่อคราวเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลนายชวน หลีกภัย กรณีแจก สปก.4-01 เมื่อวันที่ 17-18 พฤษภาคม 2538 ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี นายธานี ยี่สาร และสมาชิกกลุ่ม 16 คนอื่นถึงจะไม่พูดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลในสภาแต่ก็ยืนยันว่าจะไม่ยอมยกมือสนับสนุนฝ่ายรัฐบาลเด็ดขาด¹⁸ อย่างไรก็ตามรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ก็ต้องประกาศยุบสภาให้มีการเลือกตั้งทั่วไป

ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 จากจำนวนสมาชิก ส.ส. กลุ่ม 16 ที่เป็น ส.ส. ของพรรคชาติไทยอยู่เพียง 5 คน ได้มีอดีต ส.ส. กลุ่ม 16 จากพรรคการเมืองอื่นย้ายพรรคมาสมัครในนามพรรคชาติไทยเพิ่มขึ้นอีก 10 คน รวมมี ส.ส. กลุ่ม 16 ที่สมัครในนามพรรคชาติไทย จำนวนถึง 15 คน

เมื่อผลการเลือกตั้งประกาศออกมา ส.ส. กลุ่ม 16 ที่สมัครในนามพรรคชาติไทยได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีกสมัยหนึ่งจำนวน 12 คน ส่วนในสังกัดพรรคชาติพัฒนาได้รับเลือกตั้งเข้ามาครั้งใหม่มีจำนวน 4 คน นอกจากนี้มี ส.ส. กลุ่ม 16 จากพรรคพลังธรรม และพรรคนำไทย ได้รับเลือกตั้งเข้ามาอีก 2 คน ดังนั้น สรุปได้ว่า อดีต ส.ส. ในกลุ่ม 16 ได้รับเลือกตั้งเข้ามาจำนวน 18 คน และกลายเป็น ส.ส. สอบตก จำนวน 4 คน

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 266.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 266.

อย่างไรก็ดี ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 นายสุชาติ ตันเจริญ ซึ่งเป็นแกนนำกลุ่มถือได้ว่าเป็นผู้ให้การช่วยเหลือสนับสนุนด้านการเงินแก่พวกพ้อง ส.ส. กลุ่ม 16 จำนวนมาก ดังนั้นเมื่อพรรคชาติไทยได้รับเลือกตั้งเข้ามามากที่สุดในการเลือกตั้งครั้งนี้หลายถึง 92 ที่นั่ง และเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล นายสุชาติ ตันเจริญ นักการเมืองที่เพิ่งเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่พรรคชาติไทยหมด ๆ ก็กลายเป็นพลังการต่อรองทางการเมืองสูงยิ่งคนหนึ่งในช่วงที่จัดสรรเก้าอี้รัฐมนตรีเพื่อจัดตั้งรัฐบาลอยู่นั้น โดยเฉพาะในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งถือว่าเป็นตำแหน่งที่มีอำนาจมาก จะเป็นรองก็เพียงนายกรัฐมนตรีเท่านั้น นอกจากนี้จะมีชื่อนายวัฒนา อัครเวม ส.ส. สมุหปรการ ร่องหัวหน้าพรรคชาติไทย นายเสนาะ เทียนทอง เลขาธิการพรรคชาติไทย แล้วก็มีชื่อ นายสุชาติ ตันเจริญ เป็นผู้ที่ได้รับการพิจารณาด้วย นายบรรหาร ศิลปอาชา ตัดสินใจตำแหน่งคือ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และ ส.ส. กลุ่ม 16 ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จำนวน 5 คน¹⁹

¹⁹ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, องค์ความรู้ว่าด้วยการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการไทย, หน้า 264.

กล่าวได้ว่าผลจากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 ทำให้สถานการณ์ทางการเมืองของสมาชิกกลุ่ม 16 เป็นไปดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงตำแหน่งการเมืองของสมาชิกกลุ่ม 16 ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป
วันที่ 2 กรกฎาคม 2538

ชื่อ	ตำแหน่ง	พรรคที่สังกัด ปัจจุบัน	พรรคที่สังกัด ในอดีต
1. นายสุชาติ ตันเจริญ	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย	ชาติไทย	ชาติพัฒนา
2. นายเนวิน ชิดชอบ	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง	ชาติไทย	ชาติไทย
3. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข	ชาติไทย	ชาติไทย
4. ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์	ชาติไทย	ชาติพัฒนา
5. นายสนธยา คุณปลื้ม	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง อุตสาหกรรม	ชาติไทย	ชาติพัฒนา
6. นายวราเทพ รัตนากร	เลขาธิการรัฐมนตรีประจำสำนักนายก รัฐมนตรี (นายเรืองวิทย์ ลิกค์)	ชาติไทย	ชาติไทย
7. นายทรงศักดิ์ ทองศรี	ผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลัง (นายเนวิน ชิดชอบ)	ชาติไทย	ชาติไทย
8. นายเกษม รุ่งธนเกียรติ	ผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทย(นายสุชาติ ตันเจริญ)	ชาติไทย	ชาติไทย
9. นายพีระพันธ์ พาลุสุข	ผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงพาณิชย์ (ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี)	ชาติไทย	ชาติไทย

ชื่อ	ตำแหน่ง	พรรคที่สังกัด ปัจจุบัน	พรรคที่สังกัด ในอดีต
10. นายวิทยา คุณปลื้ม	เลขาธิการรัฐมนตรีประจำสำนัก นายกรัฐมนตรี (นายปองพล อดิเรกสาร)	ชาติไทย	ชาติพัฒนา
11. นายอุดมเดช รัตนเสถียร	ผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีช่วย ว่าการกระทรวงมหาดไทย (นางสุดารัตน์ เกยุราพันธุ์)	พลังธรรม	พลังธรรม
12. นายยงยศ อรุณเวสเสศเศรษฐ์	ที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงมหาดไทย (นายสุชาติ ตันเจริญ)	ชาติไทย	ชาติพัฒนา
13. นายธานี ยี่สาร	ที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงพาณิชย์ (ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี)	ชาติไทย	ชาติพัฒนา
14. นายเฉลิมชัย อุฬารกุล	ที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายมณฑล ไกรวัตนุสสรณ์)	ความหวังใหม่ (สอบตก)	ความหวังใหม่
15. นายชูชาติ หาญสวัสดิ์	ไม่มีตำแหน่ง	ชาติไทย	ชาติไทย
16. พ.ต.ท. สมชาย เพศประเสริฐ	ไม่มีตำแหน่ง	นำไทย	ชาติพัฒนา
17. นายบรรจง โสมจิตจิรนนท์	สอบตก	ชาติไทย	ชาติพัฒนา
18. นายยุทธศิลป์ ฐาปนะกุล	สอบตก	ชาติไทย	ชาติพัฒนา
19. ร.ต.(หญิง) พนิดา เกษมมงคล	สอบตก	ชาติไทย	เสรีธรรม
20. นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์	ฝ่ายค้าน (ลาออกจากกลุ่มแล้ว)	ชาติพัฒนา	ชาติพัฒนา
21. นายจำลอง ครุฑขุนทด	ฝ่ายค้าน	ชาติพัฒนา	ชาติพัฒนา
22. นายประวัฒน์ อุตตะโมต	ฝ่ายค้าน	ชาติพัฒนา	ชาติพัฒนา

จากการเข้าดำรงตำแหน่งในรัฐบาล ภารกิจสำหรับการก่อตั้งศูนย์ประสานงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่ม 16 ก็หมดสิ้นลงไปด้วย แกนนำของ ส.ส. กลุ่ม 16 ได้สั่งยุบสำนักงานที่ทำการของกลุ่ม ความร่วมมือของ ส.ส. กลุ่ม 16 เหลืออยู่เฉพาะในพรรคชาติไทยที่ยังรวมตัวกันเพื่อเป็นกลุ่มพลังอำนาจทางการเมือง²⁰ อย่างไรก็ตามที่มีการสลายตัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่ม 16 ดังกล่าว สมาชิกกลุ่ม 16 เช่น นายวิทยา คุณปลื้ม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี และดำรงตำแหน่งเลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี แสดงความเห็นไว้ว่า

“เมื่อต่างมีหน้าที่ มีภาระ ทำให้การพบปะกันน้อยลงไป จะใกล้ชิดกับเหมือนก่อนคงลำบาก ถึงวันนี้อาจจะสลายไปโดยอัตโนมัติก็ได้ ซึ่งต้องมาพูดคุยทบทวนกัน แต่ความสัมพันธ์ในกลุ่มยังมีเหมือนเดิม เพราะจุดเริ่มต้นมาจากความสนิทสนมเป็นการส่วนตัว เป็นเพื่อนกัน”

นายวราเทพ รัตนากร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร พรรคชาติไทย และดำรงตำแหน่งเลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ได้กล่าวว่า

“...เมื่อเป็นฝ่ายรัฐบาล หลายคนเป็นรัฐมนตรี มีตำแหน่งทางการเมือง ทุกคนก็มุ่งทำงานกันอย่างหนัก ทำให้เวลาที่จะมาพบปะกันน้อยลงไป หลายคนอาจดูว่ากลุ่มไม่เหนียวแน่น ไม่มีการประสานกันเหมือนเดิม แต่จริง ๆ แล้วเรื่องของจิตใจยัง 100% ความเป็นพี่น้องยังมีอยู่เหมือนเดิม เรียกได้ว่าเป็นญาติกันด้วยซ้ำ อาจมีบ้างที่มองว่าแตกแยก มีการทะเลาะกัน ทั้งที่ไม่ใช่เพราะทุกคนมีเจตนาที่อยากทำงานด้วยกันทั้งนั้น... กลุ่มอาจสลายไปก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าคนในกลุ่ม 16 ที่เหลืออยู่

²⁰ พรงค์ศักดิ์ ผ่องแผ้ว, *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 265.

จะสานต่อการทำงานแบบเดิมหรือไม่ โดยเฉพาะคนที่ไม่ได้เป็นรัฐมนตรี แต่ถ้าจะใช้วิธีการทำงานเป็นกลุ่มเหมือนเดิม มาทำงานด้านบริหารคงเป็นไปได้ยาก...ทุกวันนี้ ได้แต่โทรศัพท์พูดคุยนัดแนะกัน โอกาสที่จะได้กินข้าวกันครั้งละ 10 คนขึ้นไปคงยาก อย่างมาก 3-4 คนเท่านั้น นัดเจอกันก็ได้ไม่นาน แต่บอกได้ว่าความสัมพันธ์ ถ้าจะถามว่าเสียดายกลุ่มหรือไม่หากต้องยุบไปบอกได้ว่า เสียดายแน่นอน เพราะ 3 ปีของการรวมกลุ่มกัน ที่แห่งถือว่าเป็นโรงเรียนทางการเมืองที่ดี "

นายสรอรรถ กลิ่นประทุม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดราชบุรี พรรคชาติไทย และดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้แสดงความคิดเห็นว่า

"ก่อนหน้านี้เป็นเรื่องที่ดีมาก แต่ละคนจะรวบรวมข้อมูลในการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติมาแลกเปลี่ยน มีการพบปะทำกิจกรรมร่วมกัน แต่ละคนเป็นที่ปรึกษาซึ่งกันและกัน แต่สถานการณ์และเวลาขณะนี้ ทุกคนมีตำแหน่งหน้าที่ทางการเมือง หากจะมาร่วมทำกิจกรรมอีกจะส่งผลให้สื่อมวลชนหรือประชนมองในภาพพจน์ที่ไม่ดีได้ กลายเป็นว่าเรารวมตัวเพื่อผลประโยชน์โดยใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ขณะนี้ถ้ามีการสลายกลุ่ม หรือยุบกลุ่มคิดว่าเป็นเรื่องที่ดีและสมาชิกที่อ้างว่ายังมีกลุ่มอยู่ ควรยุติบทบาทการอ้างชื่อกลุ่ม 16 ได้แล้ว เพราะแต่ละคนก็มีหน้าที่รับผิดชอบ"

ดังนั้นกล่าวได้ว่าท่ามกลางประสบความสำเร็จของบุคคลใน ส.ส. กลุ่ม 16 แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นการสิ้นสุดอุดมการณ์ร่วมกันของ ส.ส. ในกลุ่มนี้เช่นกัน โดยนายอุดมเดช รัตนเสถียร ส.ส. นนทบุรี และเป็นหนึ่งในสมาชิก ส.ส. กลุ่ม 16 ในอดีตให้ความเห็นถึงสาเหตุที่ยุบเลิกการดำเนินงานของกลุ่มทางการเมืองอันโด่งดังลงไปไว้ว่า

“หลังเลือกตั้งสมาชิกกลุ่มที่ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีได้พากัน
ลาออกไป กิจกรรมก็ลดน้อยลงไป สมัยร่วมกันเป็นกลุ่ม
16 คน ส่วนใหญ่มีบทบาทไม่มาก คนที่มีบทบาทเป็นแกนนำ
จริง ๆ มีไม่กี่คน ส่วนใหญ่จะดำเนินกิจกรรมทางการเมือง
ในฐานะฝ่ายค้าน แต่เมื่อมาเป็นฝ่ายรัฐบาลก็ได้ไปทำหน้าที่
ในส่วนนั้น จึงยุติการดำเนินการไปแต่ก็ยังมีร่วมกันรับ
ประทานอาหารบ้าง”²¹

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้นพบว่า แม่ ส.ส. กลุ่ม 16 จะมีการสลายตัวไปแล้วก็ตาม แต่
สายความสัมพันธ์ “ส่วนตัว” ยังคงอยู่ ทั้งนี้ สืบเนื่องจากรากฐานการรวมตัวของกลุ่ม 16 เกิดขึ้นโดยความ
เป็นญาติมิตร และเพื่อนพ้องเดียวกัน

กลุ่ม 16 กับผลประโยชน์ทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม พร้อมกับอำนาจวาสนาที่เชิดชูให้สูงส่งขึ้น ส.ส. กลุ่ม 16 ผู้ที่เข้าไปดำรง
ตำแหน่งรัฐมนตรีหลายคนถูกกรรมเก่าตามสนอง แผลเก่าที่ปกปิดไว้มีเชื้อโรคร้ายแทรกซ้อนจนกระทั่งเกิด
อาการล้มคว่ำตกเก้าอี้รัฐมนตรีอันทรงเกียรติในเวลาอันไม่นานนัก และพอละลอกแล้วระลอกเล่า ผู้ที่ประสบภาวะหนักอึ้งก็คือตัวนายสุชาติ
ตันเจริญ ๆ ทั้งหลายก็ถูกเปิดโปงขึ้นมาระลอกแล้วระลอกเล่า ผู้ที่ประสบภาวะหนักอึ้งก็คือตัวนายสุชาติ
ตันเจริญ ผู้นำ ส.ส. กลุ่ม 16 นั่นเอง²²

นายสุชาติ ตันเจริญ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดฉะเชิงเทรา แม้วัยวุฒิจะไม่มากนัก
และเพิ่งลงสู่สนามการเมืองเพียงสิบปี แต่การเป็นคนที่ได้รับการยอมรับให้เป็นหัวหน้ากลุ่ม 16 และสามารถ
ชี้นำกลุ่ม 16 ในการดำเนินการทางการเมือง เนื่องจากถือว่าเป็นระดับนายทุนกลุ่มเป็นกระเป๋าสตางค์ใหญ่ที่
ให้การสนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มมาโดยตลอด ดังนั้นจึงเสี่ยงไม่แพ้ที่จะกลายเป็นเป้าหมาย
ของฝ่ายตรงข้ามในทางการเมือง และก็ดูเหมือนว่านายสุชาติจะมีช่องโหว่อยู่เป็นจำนวนมาก²³

²¹ สาทิต วินนุราช, การล่มสลายของอุดมการณ์ร่วมกัน วันนี้เหลือเพียงอดีตของ ส.ส. กลุ่ม 16, **แกะรอยนักการเมืองไทย**, หน้า 269.

²² พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, **องค์ความรู้ว่าด้วยการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการไทย**, หน้า 265.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 267.

โดยระยะที่ ส.ส. กลุ่ม 16 เป็นหัวหน้าหอโคมตีรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ในกรณีการแจกเอกสารสิทธิ สปก.4-01 แก่บรรดาผู้มั่งคั่งญาติพี่น้องของนักการเมืองที่จังหวัดในลักษณะ “กัดไม่ปล่อย” นั้น พรรคประชาธิปัตย์ก็เปิดเกมการเมืองกับ ส.ส. กลุ่ม 16 ด้วยการเปิดโปงว่าสมาชิกในกลุ่ม 16 หลายคนก็มีส่วนได้ส่วนเสียกับการรับแจกเอกสารสิทธิ สปก.4-01 เช่นกัน เช่น ภรรยาของนายจำลอง ครุฑขุนทด ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวีก็เกี่ยวข้อง และนายวิเชียร ตันเจริญ บิดานายสุชาติ ตันเจริญ ก็ได้รับแจกเอกสารสิทธิ สปก.4-01 จำนวนนับร้อย ๆ ไร่เช่นกัน²⁴

เมื่อนายสุชาติ ตันเจริญ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยนั้น ได้ถูกเพ็งเล็งจากคู่อาฆาตทางการเมืองคือพรรคประชาธิปัตย์ ที่จะชำระบัญชีแค้นที่ ส.ส. กลุ่ม 16 ไม่ว่าจะเป็น นายสุชาติ ตันเจริญ นายเนวิน ชิดชอบ และว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี ซึ่งฝากรอยแผลเอาไว้กรณี สปก.4-01 โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายสุชาติ ตันเจริญ แหล่งทุนของกลุ่ม ได้ถูกขุดคุ้ยพฤติกรรมและการกระทำ รวมทั้งเบื้องหลังอันไม่ชอบมาพากลออกตีแผ่ต่อสาธารณชนเป็นระยะ ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการใช้อำนาจอิทธิพลของรัฐมนตรีออกเอกสารสิทธิ น.ส. 3 ก เนื้อที่นับพันไร่ให้แก่มารดาของตนบนเกาะเสม็ด จังหวัด ชุมพร โดยมีชอบ การซื้อที่ดินที่จังหวัดหนองคายที่มีการปลอมโฉนดมาค้าประกันเงินกู้ธนาคารกรุงเทพ พาณิชยการโดยมิชอบ การกู้เงินธนาคารกรุงเทพพาณิชยการเพื่อนำไป “เทคโอเวอร์” บริษัทในตลาดหลักทรัพย์ที่กิจการกำลังประสบปัญหาแล้วปั่นราคาให้สูงขึ้นเพื่อขยายหุ้นสร้างกำไร²⁵

นอกจากนายสุชาติ ตันเจริญ แล้ว ยังมี ส.ส. กลุ่ม 16 ซึ่งเป็นแกนนำขบวนการพยุหุน नेता คือ นายเนวิน ชิดชอบ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง นายสรอรรถ กลิ่นประทุม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข และนายชูชาติ หาญสวัสดิ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดปทุมธานี โดยทั้งหมดมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นทั้งที่บางคนประกาศว่าได้เลิกลุ่มกิจกรรมทางการเมืองกับกลุ่ม 16 แล้วก็ตาม²⁶

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 267-268.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 268.

²⁶ “กระบวนการ ส.ส. กลุ่ม 16 และบริวารนำเงินออมของประชาชนไปลงทุนเพื่อประโยชน์แห่งตน” เอกสารศูนย์ข้อมูลอาชญากรรมทางธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (มปท.) อัดสำเนา.

ส.ส. กลุ่ม 16 ซึ่งมีความจำเป็นในการใช้เงินเพื่อการซื้อเสียง โดยวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ไม่ถูกต้องทางจริยธรรมทางการเมือง ได้แก่ การกว้านซื้อที่ดินทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นที่ดินเขตเศรษฐกิจ Eastern-Seaboard และพื้นที่ในจังหวัดใหญ่ ๆ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ภูเก็ต ระยอง กาญจนบุรี อุทัยธานี เพชรบุรี นครราชสีมา และล่าสุดที่ อ.บึงกาฬ จ.หนองคาย ถูกกว้านซื้อไปกว่า 40,000 ไร่ ที่ดินดังกล่าวเป็นที่ซึ่งยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ มีเพียงสิทธิครอบครอง (สค.1) เท่านั้น ที่ดินจึงมีราคาถูกลงมาก จากนั้นนายสุชาติ ตันเจริญ ก็ใช้อำนาจในทางการเมือง (รมช.มท.) ซึ่งรับผิดชอบดูแลกรมที่ดิน บีบบังคับให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง (กรมที่ดิน) จัดการออกเอกสารสิทธิ์บนที่ดินเหล่านั้น ทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้นอีก ส.ส. กลุ่ม 16 ก็จะนำที่ดินนี้ไปให้บริษัทประเมินราคาที่ดินเอกชน ซึ่งบริษัทในอาณัติของกลุ่ม 16 ประเมินราคาให้สูงขึ้นเป็นหลายสิบเท่าตัว²⁷

ขั้นตอนต่อมา กลุ่ม 16 ได้ประสานงานกับกลุ่มนักธุรกิจเอกชน จัดทำโครงการขอกู้ยืมเงินจากธนาคารและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ในเครือธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การหรือ BBC. ซึ่งได้รับการประสานงานจากกลุ่ม 16 ผ่านมาทางนายเอกชัย อธิคมนันตะ (ที่ปรึกษา รมช. เนวิน ชิดชอบ) โดยใช้ที่ดินซึ่ง ส.ส. กลุ่ม 16 ได้จัดเตรียมไว้นั้น เป็นหลักทรัพย์ประกันเงินกู้ เมื่อได้รับเงินจากโครงการกู้เงินเรียบร้อยแล้ว กลุ่มธุรกิจเอกชน จะนำเงินดังกล่าวไปใช้ซื้อหุ้น ในธุรกิจที่ขาดทุน และมีแนวโน้มตกต่ำที่เรียกกันว่า "หุ้นเน่า" จากตลาดหลักทรัพย์ในราคาถูกลงและนำมาทำการปั่นหุ้นร่วมกับนายทุนต่างชาติ โดยมีการซื้อขายอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ทำให้หุ้นดังกล่าวมีราคาสูงขึ้นตามลำดับ เมื่อถึงราคาที่ต้องการ กลุ่มธุรกิจจะขายหุ้นส่วนหนึ่งผ่านตลาดหลักทรัพย์ให้กับประชาชนผู้ลงทุนรายย่อย ในราคาที่สูงมากเมื่อเทียบกับราคาที่ซื้อมา และนำผลประโยชน์จากการขายหุ้นไปแบ่งกัน ส่วนหุ้นที่เหลือจะถูกนำไปใช้ค้ำประกันเงินกู้ในวงจรการกู้เงินเพื่อเทคโอเวอร์ครั้งต่อ ๆ ไป²⁸

²⁷ เรื่องเดียวกัน.

²⁸ เรื่องเดียวกัน.

การกระทำดังกล่าวส่งผลในแง่ลบและสร้างความเสียหายให้แก่ประชาชนและประเทศชาติ โดยส่วนรวมอย่างมหาศาล ความฉ้อฉลที่นักการเมืองร่วมกับผู้บริหารธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การกระทำ จนกระทั่งเกิดความเสียหายแก่ธนาคารและประชาชนอย่างมาก จนในที่สุดกระทรวงการคลังต้องใช้อำนาจรัฐ เข้าควบคุมกิจการให้อยู่ในความดูแลของรัฐ และให้มีการดำเนินคดีกับนายเกริกเกียรติ ชาลีจันทร์ กรรมการผู้จัดการธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ นายวาทะ ลักเสนา ที่ปรึกษาธนาคารและเจ้าหน้าที่ ธนาคารอื่น ๆ อีกรวม 6 คนในฐานะผู้อนุมัติ ปรากฏว่าธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การให้ ส.ส. กลุ่ม 16 และ พรรคพวกกู้เงินไปใช้เพื่อการเทคโอเวอร์บริษัทในตลาดหลักทรัพย์สูงเกือบ 6,000 ล้านบาท²⁹

สำหรับด้านนายเนวิน ชิดชอบ ในช่วงที่นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีคนที่ 21 ประกาศรายชื่อรัฐมนตรีในรัฐบาลชุดที่ 54 ออกมานั้น เมื่อปรากฏว่านายเนวิน ชิดชอบ ได้ดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง สาธารณชนและสื่อมวลชนต่างวิพากษ์วิจารณ์กันถึงการที่นายบรรหาร ศิลปอาชา จัดสรรบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งไม่เหมาะสมกับความสามารถ ประกอบกับการแต่งตั้งที่ปรึกษา ใหญ่ของนายบรรหาร คือ นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังด้วย แล้ว ประชาชนต่างแสดงความผิดหวัง ทันทีที่ทราบข่าวบรรดานักธุรกิจโดยเฉพาะวงการเงินการธนาคาร พากันตกใจอย่างมาก ดัชนีหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ได้ตกลงอย่างมาก หลังจากนั้นไม่นานทางสถาบันราช ภัฏสวนดุสิตได้ทำการสำรวจประชามติและถามในประเด็นว่าประชาชนไม่พอใจรัฐมนตรีคนใดมากที่สุดและ ต้องการให้เปลี่ยนรัฐมนตรีคนใดมากที่สุดคำตอบออกมาเหมือนกันก็ต้องการเปลี่ยนตัวนายเนวิน ชิดชอบ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง การที่ประชาชนไม่ยอมรับตัวนายเนวิน ชิดชอบ ก็สืบเนื่องมาจาก พฤติกรรมของตัวนายเนวิน ชิดชอบเอง ไม่ว่าจะเป็นกรณีอื้อฉาวเกี่ยวกับประมูลเชื้อนสียัด มี “การฮั้ว” กันของบริษัทผู้รับเหมา หรือเรื่องการใช้เงิน 11 ล้านบาท เพื่อซื้อเสียงในการเลือกตั้งทั่วไปที่จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ใช้ธนบัตรใบละร้อยเย็บติดกับธนบัตรใบละ 20 บาท พร้อมทั้งบัตรหาเสียงแนะนำตัวของผู้สมัคร ส.ส. ของนายเนวิน ชิดชอบ³⁰

²⁹ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, องค์ความรู้ว่าด้วยการทุจริตและประพฤตินิยมชอบในวงราชการไทย, หน้า 268-269.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 265.

กรณีนี้อัจฉาและคึกโครมเกี่ยวกับการประมูลสร้างเขื่อนลี้ยัดที่จังหวัดฉะเชิงเทราเกิดขึ้นในเดือนมีนาคม 2538 โดยบริษัทเชียงใหม่คอนสตรัคชั่น จำกัด ของนายคะเนน สุภา พ่อตาของนายเนวิน ชิดชอบ เป็นผู้เสนอราคาต่ำสุดและเป็นผู้ประมูลได้ แต่เกิดข่าวอื้อฉาวออกมาว่ามี “การประมูลระหว่างผู้รับเหมา และมีการใช้บุคคลกลุ่มหนึ่งเข้าข่มขู่และกักขังเจ้าหน้าที่ของบริษัทผู้ประมูลซึ่งไม่ยอมร่วมมือด้วย” สรุปรายงานการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่ออธิบดีกรมตำรวจได้ระบุรายชื่อกลุ่มบุคคลที่มีพฤติการณ์ข่มขู่คุกคามบริษัทที่เข้าร่วมประมูล โดยระบุระดับของการไปจนถึงระดับปฏิบัติการ ทั้งหมดได้รับการติดต่อจ้างวานในราคา 5 ล้านบาท แต่ภายหลังได้มีการจ่ายเงินกันจริงเพียง 1 ล้านบาท สำหรับบุคคลระดับปฏิบัติการที่เข้าไปปรากฏตัวในวันประมูลมีประมาณ 15 คน ประกอบด้วยบุคคลในเครื่องแบบชั้นประทวนและกลุ่มนักเลงในสังกัด “ผู้กว้างขวาง” ในกรุงเทพมหานคร ส่วนหนึ่งแต่งกายด้วยชุดซาฟารี

เรื่อง “การฮั้ว” การประมูลสร้างเขื่อนลี้ยัดมูลค่านับพันล้านบาทที่เกิดขึ้นและได้มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงการที่นักการเมืองใช้อำนาจอิทธิพลกระทำเช่นนั้น ต่อมานายเนวิน ชิดชอบ ส.ส. บุรีรัมย์ ได้มอบหมายให้ นายวราเทพ รัตนากร ส.ส. กำแพงเพชร พรรคชาติไทยและเป็น ส.ส. ในกลุ่ม 16 ทำหน้าที่เป็นทนายความฟ้องร้องบุคคลที่กล่าวหาหาพาดพิงทำให้นายเนวิน ชิดชอบเสื่อมเสีย นายวราเทพ กล่าวว่า “เราจะดำเนินคดีในข้อหาหมิ่นประมาท ซึ่งเวลานี้เข้าใจว่าที่พุ่งเป้ามายังนายเนวิน เรากำลังรวบรวมว่ากล่าวพาดพิงจริงหรือไม่”

เรื่องอื้อฉาวที่โด่งดังกว่าเรื่องแรกของนายเนวิน ชิดชอบ ส.ส. บุรีรัมย์ก็คือการที่หัวคะเนน ถูกอัยการสั่งฟ้องกรณีชื่อเสียงในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 และมีเสียงเรียกร้องหลายฝ่ายให้นายเนวินแสดงสปิริตลาออก เพราะมีหลักฐานชัดเจน โดยในการเลือกตั้งครั้งนั้นกระทรวงมหาดไทยในฐานะผู้ดูแลการเลือกตั้งได้ส่งพลตำรวจตรีเสรี เตมียเวส เป็นหัวหน้าชุดปฏิบัติการศูนย์ปราบปรามผู้มีอิทธิพล กระทรวงมหาดไทยไปเฝ้าสังเกตการณ์พื้นที่เขต 1 จังหวัดบุรีรัมย์ โดยเชื่อว่าพื้นที่นี้จะต้องมีการชื่อเสียงเลือกตั้งอย่างแน่นอน ในวันที่ 29 มิถุนายน 2538 ก่อนการเลือกตั้งเพียง 3 วัน ชุดปฏิบัติการก็ได้บุกเข้าตรวจค้นบ้านเลขที่ 195/10 ถนนธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จากการตรวจค้นได้พบเงินสดจำนวน 11,400,000 บาท เป็นธนบัตรละ 100 บาทและฉบับละ 20 บาท ทุกฉบับ รวมกันเป็นปีก ๆ บรรจุในถุงวางอยู่บนเตาแก๊ส และซุกซ่อนอยู่ในกล่องกระดาษหลายใบ นอกจากนี้ยัง พบอุปกรณ์การเย็บธนบัตร ตรายาง รูปยันต์ บัตรหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลข 4,5,6 และทรัพย์สินอื่น ๆ อีก 48 รายการจึงยึดเป็นของกลาง

นางนฤมล และนางประภาพร ศิริพานิช หรือตั้งศรีเกียรติกุล ทั้งสองยอมรับว่าเป็นเจ้าของบ้านรวมทั้งของกลางโดยอ้างว่าเงินทั้ง 11.4 ล้านบาทนั้นได้มาจากการรวบรวมเงินจากญาติและข้าราชการ เก็บไว้เตรียมไปซื้อที่ดิน พล.ต.ต. เสรีได้ตั้งข้อหาบุคคลทั้งสองฐานร่วมกันกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้ผู้เลือกตั้งลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัคร โดยจะทำให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด แก่ผู้ใด อันเป็นความผิดตาม พ.ร.บ. เลือกตั้ง พ.ศ. 2522 มาตรา 35(1) 91 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 และในวันที่ 21 ธันวาคม 2538 อัยการสูงสุดได้สั่งฟ้องนางนฤมล และนางประภาพรในความผิดฐานร่วมกันพยายามให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด ตาม พ.ร.บ. เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 มาตรา 35 (1) 91 พ.ร.บ. เลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 22 ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 17,33,80,83 และขอให้ศาลริบเงินสด จำนวน 11.4 ล้านบาท และให้เพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งของบุคคลทั้งสองเป็นเวลา 10 ปี หลายฝ่ายได้ออกไปได้ออกมาเรียกร้องให้นายเนวิน ชิดชอบ นายประสิทธิ์ ตั้งศรีเกียรติกุล และนายทรงศักดิ์ ส.ส. บุรีรัมย์ เขต 1 พรรคชาติไทยแสดงความรับผิดชอบ โดยเฉพาะนายเนวิน ชิดชอบ ซึ่งมีตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง แสดงสปิริตด้วยการลาออกจากตำแหน่ง ซึ่งนายเนวิน ชิดชอบได้ให้สัมภาษณ์ว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่รู้จักผู้ต้องหาทั้งสองคือ นางนฤมล ศิริพานิช และนางประภาพร ศิริพานิช หรือตั้งศรีเกียรติกุล

นายเนวินยอมรับเพียงว่า ผู้ต้องหาทั้งสองเป็นญาติของผู้สมัครในทีมเดียวกับเขา คือ นายประสิทธิ์ ตั้งศรีเกียรติกุล เมื่อนายประสิทธิ์ลงสมัคร ส.ส. ก็เป็นธรรมดาที่ผู้เป็นน้องจะต้องช่วยเหลือแต่ในส่วนของเขาไม่รู้เรื่องอะไรด้วย เพราะบัตรหาเสียงนั้นได้แจกจ่ายออกไปก่อนหน้านั้นนานแล้ว “เรื่องนี้ต้องแยกแยะกันบ้าง ผมไม่รู้เรื่องนี้ด้วย มันไม่ถูกต้องสำหรับผมหากว่ามีใครไปทำอะไรเป็นคดีแล้วผมรับผิดชอบด้วย”

การศึกษาเกี่ยวกับกลุ่ม 16 กับผลประโยชน์ทางการเมืองดังกล่าว ทำให้เห็นว่า เริ่มต้นด้วยวัตถุประสงค์และเป้าหมายชัดเจนที่จะปกป้องรักษาผลประโยชน์ส่วนร่วมของประชาชนโดยมีภาพลักษณ์ อุดมการณ์ทางการเมืองของคนรุ่นใหม่แต่ระยะเวลาคล้อยหลังไปไม่นาน อุดมการณ์เหล่านั้นก็สูญสิ้นไป ภาพที่ปรากฏให้เห็นต่อมาคือการตักตวงผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง³¹

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 269.